

LAAT

ONDERNEMEN

ONS

Naar ander, stimulerend beleid voor het mkb

INLEIDEND

Nederland is in transitie. We moeten verduurzamen en verder digitaliseren, ook als antwoord op de vergrijzing. Dat moeten we doen in een veranderende geopolitieke realiteit, waarin economisch beleid voor een deel machtspolitiek is geworden. Dat hebben we eerder geschetst in ‘Ondernemen voor brede welvaart’ en is, door bijvoorbeeld de oorlog in de Oekraïne, alleen maar urgenter.

Deze transities vragen veel van ons allemaal: van burgers, bedrijven én de overheid. We bereiken onze doelen echter niet als we hetzelfde blijven doen; systeemwijzigingen zijn nodig. Ondernemers zijn onmisbaar bij de transities, die vragen om innovatief vermogen van bedrijven en de mensen die er werken. Ondernemers doen de investeringen die hiervoor nodig zijn¹ en komen met creatieve en innovatie oplossingen voor maatschappelijke problemen. Zij zijn begaan met het klimaat, met hun medewerkers en directe omgeving en willen daarom toekomstbestendig (blijven) ondernemen.

Daarvoor is vertrouwen en ruimte nodig. Vertrouwen in de enorme veerkracht en innovatieve kracht van onze bedrijven. Dat is er nog te weinig. In plaats van die enorme economische en maatschappelijke kracht van ondernemers te mobiliseren, wordt het ondernemers juist steeds moeilijker gemaakt.

Uit onze recente peiling naar het ondernemingsklimaat in Nederland blijkt dat 30 procent ondernemen in Nederland niet aantrekkelijk vindt. Het aanjagen van ondernemers om sneller te vernieuwen, digitaliseren en verduurzamen is onder dit huidig gesternte echt ingewikkeld.

Natuurlijk spelen de huidige economische omstandigheden, waarin zowel arbeid, kapitaal als grondstoffen duurder worden, hier ook een rol. Dat zet een rem op investeringen.² Maar meer fundamenteel zien we twee oorzaken waardoor ondernemers steeds minder geneigd zijn om te investeren:

- **De overheid en politiek stapelen ambities en beleid maar voeren niet uit:** we staan voor uitermate complexe transities en om die op te lossen stapelen we beleid op beleid, ambitie op ambitie, doen er scheppen boven op zonder te kijken of het ook echt werkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor de verduurzaming. Terwijl we ons ook moeten afvragen of de huidige systemen wel op de grote transities zijn toegesneden. Ook bij iedere misstand is vaak de directe reactie om te komen met nieuw beleid. Daardoor zijn we vergeten waarvoor we het allemaal doen én loopt de uitvoering spaak door een kluwen aan beleidsvoornemens. Ook uitvoerders zelf waarschuwen daarvoor. Het resultaat is dat ondernemers niet weten waar ze aan toe zijn. En dat remt investeringen, zo simpel is het.
- **De politiek heeft geen vertrouwen in de eigen samenleving en haar ondernemers.** Veel wet- regelgeving gaat uit van het voorkomen dat zaken mis kunnen gaan. In de kern gaat het om het beperken van risico's terwijl ondernemen een vak is van risico's nemen. Ook is veel beleid gebaseerd op wantrouwen. Symptomen hiervan zijn toenevende regeldruk en rapportagedrift die steeds meer gaan knellen. Dit terwijl we juist mét elkaar, publiek-privaat, zoveel werk te doen hebben om de grote maatschappelijke problemen op te lossen. Daarbij hoort het vertrouwen dat de overgrote meerderheid van de ondernemers intrinsiek het goede wil doen.

¹ 60 procent van de investeringen wordt door bedrijven gedaan

² Uit CBS-cijfers blijkt dat driekwart van de ondernemers de loon- en andere kostenstijgingen niet (volledig) kan doorberekenen. Verder voorspelt het CPB dat de economische groei gaat terugzakken tot een soort 'flatline' de komende jaren. Ondernemers hebben last van hoge (en olopende) rentes en steeds strengere kredietvoorwaarden van banken. Daarnaast spelen algehele zorgen over de huidige recessie en vraaguitval ondernemers parten.

Kortom, ondernemers hebben ruimte nodig: om te ondernemen, om te investeren, ruimte in de breedste zin. Dat vraagt om een fundamenteel andere aanpak en daarvoor moeten we ontregelen. Ontregelen betekent zoeken naar wegen om het weer eenvoudig, uitvoerbaar en succesvol te maken. Dit heeft een **aantal dimensies**:

1. Andere overheid:

Toe naar een overheid die vernieuwing stimuleert, die richting geeft en perspectief biedt, zodat ondernemers weten waar het naartoe gaat en waar ze aan toe zijn. Tegelijk een meer compacte, meer faciliterende overheid, die ook een minder groot beslag doet op de krappe arbeidsmarkt. Ook een *andere overheid* in bijvoorbeeld de verhouding centraal—decentraal: complexiteit van opgaven gaat de spankracht van gemeenten nu vaak te boven.

2. Beleid doelgerichter:

Niet vanzelf in de regelgevende reflex schieten, niet elke volgende crisis bestrijden vanuit de vorige, meer gebaseerd op principes én op het vertrouwen dat veruit de meeste ondernemers deugen. Niet de wetgever, maar de handhaver moet zich richten op rotte appels. Concentreer daarbij op wát er moet gebeuren, niet op hoe. Niet alles (ineens) proberen te regelen, maar een duidelijk kader scheppen en dat vervolgens steeds aanvullen binnen het gekozen systeem. Daarbij moet je de gebruikers van de regels dan wel gelijk betrekken.

3. Anders en beter handhaven:

Risicogestuurd handhaven naar de geest van de wet in plaats van de letter. Inspecties en autoriteiten moeten niet de randen van de wet opzoeken, maar innovatief en risicogericht handhaven. We moeten naar een benadering toe van high trust – high penalty.

Nieuwe economie

Er kan ook sprake zijn van beleid dat achter de feiten aanloopt. Dat is vooral het geval bij innovatie. Er voltrekt zich momenteel een technologische revolutie onder ieders neus, maar die lijkt in Den Haag niet of nauwelijks te worden opgemerkt. Ontwikkelingen in de biotechnologie en AI gaan zo razendsnel dat de wetgever, in dit geval Brussel, het niet kan bijbenen. Nederlandse biotech-ondernemers weten in Europa niet waar ze aan toe zijn en vertrekken naar de VS of Azië waar die helderheid er wel is. Als Brussel achterblijft, moet Den Haag het voortouwen. Want kwijt is kwijt en je wilt de boot niet missen op deze revolutionaire terreinen. Te denken valt bijvoorbeeld aan experimenteerruimtes of regelvrije zones.

WAAR KUNNEN WE STAPPEN ZETTEN?

Als we het hebben over ontregelen, dan gaat het eigenlijk om het teruggaan naar een aantal basisvragen. Waar doen we het voor? Wat is er aan de hand, waar willen we naartoe en kunnen we dat ook anders doen? We hebben vele zaken te complex gemaakt, met systemen die vastlopen als resultaat. En waardoor ondernemers niet of onvoldoende in staat zijn of ruimte ervaren om te doen waar ze goed in zijn.

Wanneer we dit soort vragen stellen, terug willen naar de basis en naar meer eenvoud in systemen, blijkt dat er eigenlijk een aantal fundamentele stelselherzieningen nodig zijn. Dat is natuurlijk niet van de een op de andere dag gerealiseerd. We gaan graag met politiek en maatschappij in gesprek over deze noodzakelijke veranderingen. Want ook wij hebben de wijsheid niet in pacht. Maar we hoeven en kunnen ondertussen niet stil zitten.

Er kunnen nu al door het kabinet stappen worden gezet in de goede richting, met een aantal concrete punten waarvoor we hier een aanzet geven.

A. Fiscaal

Wat zien we?

We zien dat ons fiscale stelsel ondernemers onvoldoende faciliteert om te investeren: in (verdere) verduurzaming en digitalisering, in hun medewerkers. Met het telkens verder afbouwen van de IB-faciliteiten en joboelid in de vennootschapsbelasting, jagen we de groei van het mkb niet aan en nodigen we ondernemers niet uit tot investeren.

Ons fiscaal beleid kampt met twee problemen. Ten eerste hebben we het met toeslagen, aftrekposten, heffingen en kortingen zo complex gemaakt, dat vrijwel niemand het meer begrijpt. De radertjes in ons fiscale stelsel lopen vast. Reparatie aan het ene mankement leidt steevast tot een ander falen. Ten tweede is het beleid uitermate onvoorspelbaar geworden de afgelopen periode: beloofde verlaging van tarieven die niet doorgaan, terwijl de middelen ervoor door het bedrijfsleven zelf waren opgebracht; verlenging van schijven en dan toch maar weer niet. Tarieven verlagen, daarna flink verhogen en daarna gedeeltelijk compenseren met een mkb-envelop. En dit alles zonder visie op het stelsel van ondernemersbelastingen en waar het naartoe moet. Maar een fiscaal joboelid leidt tot onzekerheid en dat remt de investeringsbereidheid. Ook hebben veel ondernemers de keuze voor de rechtsvorm van hun

bedrijf ooit fiscaal gedreven gemaakt. Ondernemersfaciliteiten in de IB gericht op ondernemerschap worden om andere redenen nu langzaam teruggeschroefd. Zet daar dan gerichte instrumenten om groei en ondernemerschap te stimuleren voor in de plaats.

Waar willen we naar toe?

We willen toe naar een robuust en toekomstbestendig systeem met fiscale instrumenten om de economische structuur van Nederland te versterken, investeringen te stimuleren, evenals groei en doorgroei van het mkb. Dat betekent vooral basishygiëne: koester een aantal assets; vermijd nationale koppen en wetgeving met terugwerkende kracht; en zorg voor een gelijk speelveld. Fiscale ABC's die de afgelopen periode lijken te zijn vergeten. Het Europees beleid is het richtpunt, waar nodig onderscheiden we ons positief. Maar het betekent ook stevige investeringsregelingen én een stelsel dat ondernemers stimuleert medewerkers in dienst te nemen, in ieder geval de eerste. Voor deze noodzakelijke herziening heeft MKB-Nederland samen met VNO-NCW een aantal principes geformuleerd, waarlangs we ons fiscale stelsel voor ondernemers zouden moeten hervormen (zie box).

Fiscale principes

1. **Stabiliteit, voorspelbaarheid en investeringszekerheid.**
2. **Het stelsel is internationaal positief onderscheidend en sluit aan bij de behoefte van onze relatief kleine open economie.**
3. **Het fiscale stelsel streeft naar rechtsvormneutraliteit en doet recht aan ingebrachte arbeid en kapitaal.**

Welke stappen kunnen we nu al zetten?

1. Fiscale stabiliteit: geen verdere lastenverzwaringen en handhaven cruciale regelingen

We moeten toe naar een robuust, voorspelbaar fiscaal stelsel gericht op versterking van de economische structuur en het stimuleren van investeringen en (door) groei van het mkb. Dat begint met een stop op verdere lastenverzwaringen. Het bedrijfsleven heeft de afgelopen 20 jaar al bijna 20 miljard euro aan lastenverzwaringen voor de kiezen gehad. In deze tijd met oplopende kosten voor arbeid, kapitaal en intermediaire producten en diensten is een pas op de plaats op fiscaal gebied van groot belang. Daarbij hoort ook borging van een aantal voor onder-

nemers cruciale regelingen. Denk aan de bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) voor familiebedrijven. Die kan op een aantal punten worden aangescherpt op oneigenlijk gebruik, maar de kern moet overeind blijven.

2. Investeringspakket mkb: versterk succesvolle regelingen

De transitie van onze economie vraagt om stevige investeringen in innovatie en duurzaamheid door ondernemers. En ondernemers doen dat ook, mede gestimuleerd door een aantal effectieve regelingen. Hier bijt echter de systematiek van de regelingen hen in de staart. Want juist door het vele gebruik van de regelingen - ondernemers laten dus het gedrag zien dat het kabinet graag ziet - worden ze versoberd. Dit gebeurt door percentages aan te passen en/of bepaalde investeringen uit de regeling te halen. Dat kan en moet anders. Daarom moet er een investeringspakket voor het mkb komen waarin we de parameters voor regelingen als de WBSO, EIA, MIA en Vamil voor de komende jaren tenminste stabiel houden. Er is – ook naar de toekomst toe – meer geld nodig voor deze stimuleringsregelingen. Waar het verduurzaming betreft zouden regelingen qua voorwaarden en condities verder uniform gemaakt kunnen worden, om zo op termijn te kunnen worden samengebracht tot één voor ondernemers overzichtelijke regeling.

3. Demp de gevolgen van de hoge rente voor het mkb

Inflatie leidt nog steeds tot oplopende rente. Voor het kleinere mkb kunnen de hoge rentekosten worden verlicht door het verlengen van *de willekeurige afschrijving* op nieuwe bedrijfsmiddelen met een jaar naar 2024. De overheid pakt dan een stuk rentenadeel. Ook voor middenbedrijven kan de oplopende rente op termijn een echt knelpunt worden. Doordat de kosten van leningen blijven oplopen, doet de *renteaftrekbeperking* (Nederland heeft de scherpste in de EU) steeds meer pijn bij de grotere mkb-bedrijven. Zij hebben deze leningen nodig voor financiering van investeringen in onder meer de verduurzaming. Deze rentekosten zijn in principe aftrekbaar, maar vanwege een nationale kop op de renteaftrekbeperking lopen veel middenbedrijven tegen extra kosten aan.

B. Financiering

Wat zien we?

De kredietverlening aan kleine bedrijven heeft een dieptepunt bereikt. De Europese Centrale Bank spreekt van een aanhoudende verzwakking van de kredietdynamiek en een forse aanscherping van de kredietvoorwaarden voor kleine bedrijven. Nederland kent bovendien nog meer afwijzingen en hogere rentes dan de rest van Europa.

Over het algemeen geldt: hoe kleiner het bedrijf, des te moeilijker de financiering. Sinds 2013 is het aantal kleine kredieten met 38,5% gedaald. Deze daling wordt niet gecompenseerd door een navenante stijging van non-bancaire financiering. Verdere verslechtering dreigt met Basel IV (hogere kapitaaleisen banken) en een toenemende regeldruk voor financiële instellingen (wat enorm veel van hun capaciteit vergt). Ondertussen blijkt uit zeer recente CPB-cijfers dat de productiviteit in Nederland stagneert. Zonder financiering kunnen bedrijven niet verder met verduurzamen, innoveren, digitaliseren en groeien.

Waar willen we naar toe?

Met het oog op noodzakelijke transitie moet de toegang tot financiering voor ondernemers sterk verbeteren: gaten dichten aan de onderkant van de kredietmarkt; betaalbare alternatieven voor bankfinanciering; verbeterde toegang tot alternatieve financiering. Ons beeld is dat Nederland op zich een rijk pallet aan financieringsmogelijkheden voor het mkb heeft, maar dat deze niet of onvoldoende bij elkaar worden gebracht. Er zijn al veel puzzelstukjes aanwezig om dit te doen, maar om hier echt stappen te zetten zullen we die bij elkaar moeten brengen, meer volume moeten geven en het systeem aan moeten passen zodat de verbindingen steviger worden. Het voorbeeld van de British Business Bank in het Verenigd Koninkrijk laat zien hoe dit moet.

Welke stappen kunnen we nu al zetten?

4. Zet een Nederlandse variant op de British Business Bank in de steigers:

MKB-Nederland neemt het initiatief om een ronde tafel te organiseren met alle relevante partijen rond mkb-financiering, zoals de minister van EZK, Qredits, Stichting MKB Financiering, InvestNL en de Nederlandse Vereniging van Banken. Inzet is een Nederlandse equivalent van succesvolle internationale ecosystemen zoals de British Bank te realiseren.

British Business Bank (BBB)

- Opgezet als ontwikkelingsbank voor het mkb;
- Bundeling van verschillende fondsen, zodat er maar een loket is voor ondernemingen met een jaaromzet van maximaal 25 miljoen pond;
- Overheid zorgt voor funding. Investerings en leningen verlopen via 130 partners, waaronder banken en leasemaatschappijen;
- BBB is de grootste Britse investeerder in durfkapitaal, met name in tech-firma's en in de biowetenschappen.

C. Wet- en regelgeving & uitvoering

Wat zien we?

Nederland dreigt op diverse terreinen en om allerlei redenen vast te lopen. Gevolg is een veel te complex bestuur met een overdaad aan regels, waarin beleidsfalen optreedt. Doelstellingen worden niet bereikt of de maatschappelijke kosten zijn te hoog. Door aanhoudende stapeling van beleid en regels ontstaat een uitvoerings- en handhavingstekort, met als gevolg trage vergunningprocedures, verplichte inhuur van externe deskundigen, de inzet van private partijen als controleur (banken/accountants) en een groeiende stroom aan rapportageverplichtingen. De ondernemer moet op steeds meer terreinen proactief aantonen dat hij de regels of het beleid naleeft. Niet de feitelijke naleving wordt gecontroleerd, maar de papieren werkelijkheid. Er lijkt bovendien geen rem te zitten op de hoeveelheid en gedetailleerdheid van data die de overheid op andere - door wetgeving gedwongen - partijen van ondernemers vragen. Niemand heeft het volledige overzicht, terwijl er nog een tsunami aan rapportageverplichtingen uit Brussel aankomt, met name uit de IMVO/duurzaamheidshoek. Deze dreigen ongenadig zwaar door te sijpelen naar mkb'ers in de ketens van grote bedrijven.

Verplichte accountantscontrole

Als mkb-ondernemers een balanstotaal van meer dan 6 miljoen euro of een omzet van meer dan 12 miljoen euro per jaar hebben, zijn ze wettelijk verplicht de jaarrekening te laten controleren door een accountant. Deze grens is sinds 2015 niet meer verhoogd. Alleen al door de inflatie moeten steeds meer mkb-bedrijven nu een accountant inhuren voor een wettelijke controle. Maar nog los van het tekort aan accountants is een controleopdracht al snel vijf tot tien maal zo duur als een veel eenvoudiger samenstellingsverklaring. Dit leidt tot onnodige kostenstijgingen.

Waar willen we naar toe?

Wet- en regelgeving en daaruit volgende verplichtingen zijn bewezen effectief, proportioneel, haalbaar voor het mkb en bevorderlijk voor onze concurrentiepositie. De kwaliteitstoets vooraf moet beter en transparanter, met meer waarborgen tegen onnodige regeldruk, in het bijzonder nationale koppen en onnodige rapportageverplichtingen. Vertrouwen is het uitgangspunt en het *wat* is belangrijker dan het *hoe*.

Welke stappen kunnen al gezet worden?

5. Mkb-vriendelijke implementatie pakket EU ESG-wetgeving

In Europa wordt op dit moment gewerkt aan een bouwwerk van richtlijnen op het gebied van ESG (Environmental, Social & Governance). Het gaat daarbij onder meer om de CSDDD (due diligence in de keten) en CSRD (rapportage over ESG). Stuk voor stuk initiatieven met begrijpelijke doelen en argumenten.

Er is bij beleidsmakers ook veel begrip dat dit soort wetgeving voor het mkb moeilijk behapbaar is en het mkb wordt dan ook doorgaans uitgezonderd van dit soort wetgeving. Dat is echter een goed voorbeeld van een oplossing op papier die in de praktijk onvoldoende is. Want in de reële economie zullen mkb-bedrijven door hun klanten gevraagd worden allerlei informatie aan te leveren. Logisch ook, want het wordt immers aan die ondernemingen gevraagd. Nu al hebben tal van mkb-bedrijven in verschillende sectoren daarmee te maken. In dit geval dreigt een serieus gevaar van een stortvloed aan gedetailleerde uitvragen aan mkb'ers in de ketens van grootbedrijven.

Het is dan ook zaak om nú in Nederland al te werken aan een mkb- vriendelijk implementatiepakket op dit gebied. Dat kan bijvoorbeeld door het - waar mogelijk - toelaten van schattingen van grote bedrijven om rapportageverplichtingen aan hun mkb-toeleveranciers te voorkomen. Verder pleiten wij voor *sectorinitiatieven* die zorgen voor een gestandaardiseerde werkwijze of rapportagewijze voor mkb-toeleveranciers en die slim gebruik maken van allerlei beschikbare (sector)data. Er zijn vast nog veel meer oplossingen mogelijk. Nog voor het eind van het jaar moet het kabinet wat ons betreft komen met een voorstel voor een dergelijk mkb-implementatiepakket, zodat het mkb behapbaar haar bijdrage kan leveren. Voorkomen is zoveel eenvoudiger dan genezen...

6. Kies voor andere uitvoering: zet het georganiseerd bedrijfsleven meer in haar kracht

Wanneer beleid vastloopt in de uitvoering is het zaak andere manieren te bedenken om de doelen te realiseren. MKB-Nederland werkt daaraan. Zo werken we via *publiek-private derisk* tafels aan een andere aanpak van witwassen. Op initiatief van MKB-Nederland zijn deze tafels samen met de banken, toezichthouders (DNB en de

Belastingdienst) en verschillende sectoren geformeerd. Hier wordt nader in kaart gebracht waar per sector de hogere en lagere risico's zitten, waardoor focus kan worden aangebracht (aan wie wordt wat gevraagd). Zo'n *risk-based* aanpak, in plaats van *rule-based*, levert voor zowel ondernemers als banken flinke deregulering op. Zo nemen we ook initiatieven om via publiek-private weg oplossingen te vinden voor knelpunten in de uitvoering van regels. Samen met de minister van EZK willen we komen tot concrete afspraken op een aantal terreinen waar we als georganiseerd bedrijfsleven onze rol in de uitvoering van beleidsambities meer handen en voeten willen geven.

Verstevig de strijd tegen ondermijning: rust private poortwachters beter toe

Criminelen kunnen naar hartenlust shoppen tussen verschillende poortwachters. Als notaris A een klant weigert, kan die klant bij notaris B opnieuw proberen dienstverlening te verkrijgen. Onderling mogen poortwachters elkaar niet waarschuwen. Privacy-barrières moeten hier worden weggenomen en artikel 5 WWFT moet meer mogelijkheden bieden om informatie te kunnen te delen. Hier worden door de politiek al wel stappen in gezet, maar het tempo is te laag.

Poortwachters moeten volstrekt veilig kunnen melden. De angst voor represailles van criminelen weerhoudt makelaars, accountants en notarissen er nu van verdachte aangelegenheden te melden. De criminele wereld verhardt. Dat blijkt niet alleen uit een aantal geruchtmakende liquidaties, het is dagelijks nieuws. Maar waar overheidsdienaren tegenwoordig wel worden afgeschermd in zware strafzaken, komen poortwachters gewoon met hun kantoor naam in het strafdossier (ten behoeve van een transparant proces). Een te groot risico voor de melder, dat met een kleine aanpassing in het systeem verholpen kan worden.

Zorg voor meer synergie tussen de verschillende toezichthouders die betrokken zijn bij het tegengaan van crimineel geld. De toezichthouder van de toonbankinstellingen (bureautoezicht WWFT van de Belastingdienst) gaat pas boven een bedrag van 10.000 euro verduidelijkingsvragen stellen. Terwijl banken (onder toezicht van DNB) dit al onder de meldgrens doen. Deze vragen gaan soms over briefjes van 100 euro waarmee een klant betaald heeft of de hoeveelheid cash die in een winkel wordt uitgegeven voor heel kleine bedragen. De regeldruk die hieruit voortvloeit is echt disproportioneel (ten opzichte van de pakkans van echte witwassers).

D. Arbeidsmarkt en arbeidsrecht

Wat zien we?

De arbeidsmarkt is krappere dan ooit en verandert snel. Goed werkgeverschap, met aandacht voor gelijke kansen, het welzijn en de ontwikkeling van mensen, is en wordt steeds belangrijker. Samen met AWWN en VNO-NCW hebben we eerder een agenda³ opgesteld met wat werkgevers zelf kunnen doen om aantrekkelijk op die krappe arbeidsmarkt te zijn en nog mensen te kunnen aantrekken. Maar ook de overheid en de uitvoeringsorganisaties hebben hier een rol. Nog altijd staan er circa 1 miljoen mensen aan de kant die we met de juiste focus en inzet aan werk kunnen helpen. Gerichte migratie van vakkrachten van buiten de EU moet wat ons betreft ook serieus op tafel liggen waar het gaat om banen waarvoor in de EU niemand meer te vinden is. Een tekort aan vakkrachten mag er niet toe leiden dat we vastlopen in bijvoorbeeld de energietransitie en in zorg en onderwijs, waar vakmensen door de jaren heen steeds meer tijd zijn kwijtgeraakt aan registraties en andere administratieve verplichtingen. Dat gaat óók ten koste van de capaciteit.

Tussen de loonkosten voor de werkgever en wat een werknemer netto in de portemonnee overhoudt, zit vaak een (te) groot verschil. Dat leidt tot twee problemen. We zien de werkgeverslasten in met name arbeidsintensieve sectoren hoog oplopen en dat is het gevolg van overheidsbeleid. Ondernemers moeten die lasten doorberekenen aan de consument en terugverdienen met meer omzet. Aan de andere kant loont (meer) werken lang niet altijd voldoende voor werknemers of is onduidelijk hoeveel ze netto overhouden van een extra gewerkt uur. De marginale lastendruk is te hoog. Werken moet lonen, ook voor parttimers die meer gaan werken en fulltimers die overuren maken. Wij hebben deze extra uren hard nodig. Dit is een belangrijk onderdeel van de oplossing voor de huidige krappe arbeidsmarkt.

Los van de krapte verandert onze arbeidsmarkt. Als gevolg van verdergaande digitalisering en AI zullen bepaalde banen veranderen en andere verdwijnen. Dat maakt de inzet op leven lang ontwikkelen belangrijker dan ooit. Tegelijk hebben we te maken met andere generaties die de arbeidsmarkt op komen en die vaak andere verwachtingen en wensen hebben ten aanzien van werk en de combinatie met privé. Dat vraagt een andere benadering van en visie op de arbeidsmarkt van de (nabije) toekomst.

Veruit de grootste regeldruk voor mkb-ondernemers komt voort uit het 'sociale domein'. Tal van onderzoeken en metingen, uitgevoerd in opdracht van het ministerie van EZK, laten dat zien. Er is veel discussie over de rol en het

groeidend aantal zzp'ers in ons land, maar als je als zzp'er al de belangrijke stap naar het werkgeverschap wil maken, loop je onmiddellijk tegen een muur van regels aan; je kunt meteen aan de bak met ruim 20 verschillende verplichtingen en minstens zoveel onderliggende uitvoeringsvoorschriften. Het werkgeverschap komt verder met veel, vaak verplichte adviseurs: voor de loonadministratie, arbeidsomstandigheden, verzekeringsadvies voor loondoorbetaling bij ziekte, arbodienst etc. En ondanks al die adviseurs blijft de werkgever zelf verantwoordelijk voor alles en loopt hij of zij kans op hoge risico's of boetes. Het evenwicht is hier zoek. Het werkgeverschap moet weer aantrekkelijker worden.

De afgelopen decennia zijn er alleen maar verplichtingen voor werkgevers bij gekomen vanuit:

- wantrouwen: met controle, meld-, en rapportageverplichtingen (Arbo/Poortwachter/werving & selectie).
- beprijzen van 'ongewenst gedrag': de premie WW (Wet Arbeidsmarkt in Balans).
- verantwoordelijkheid werknemer wordt steevast neergelegd bij werkgever (Arbo, verlof etc).

Ons arbeidsrecht is buitengewoon complex. De bron daarvoor is de aanname dat de werknemer onmachtig en zwak is tegenover de werkgever. Hetzelfde geldt voor de relatie zzp'er versus opdrachtgever. Deze aanname is achterhaald. Zeker goedgeschoolde werknemers en zelfstandigen hebben een ijzersterke positie in de huidige en toekomstige arbeidsmarkt. Generaties Y & Z herkennen zich niet in oplossingen die de wetgever bedenkt. Niet een vast contract, maar hun eigen keuzes omtrent werktijden, arbeidsduur en arbeidsvoorwaarden zijn leidend. Eigenlijk passen de huidige wet- en regelgeving niet meer bij de huidige situatie. Veel te veel zekerheden die mensen zoeken en nodig hebben zijn nu geregeld via het arbeidscontract. Daarbij ligt de focus op regels in plaats van het behalen van doelen en dat maakt de kosten voor arbeid onnodig hoog.

De uitvoeringslast in het sociale domein is een groeiend probleem, in het bijzonder het toezicht op het gebied van veilig en gezond werken. Risicogestuurd toezicht op het behalen van het doel van verplichtingen (niet het middel) kan de lasten significant omlaag brengen. Zeker als rekening wordt gehouden met de omvang van een bedrijf. Want hoe minder werknemers, des te hoger de regeldruk.

Zo zouden arboregels in de praktijk van een schilder of onderhoudsbedrijfje vertaald moeten worden naar een veilig werkwijze in plaats van het verplicht rapporteren van duizenden componenten van zorgwekkende stoffen in bliken verf of oplosmiddelen. Dit laatste leidt louter tot uitbesteding aan een te dure adviseur, waarvan er bovendien te weinig zijn.

Waar willen we naartoe?

We willen toe naar een arbeidsmarkt die werkt voor iedereen; naar systemen die aansluiten bij de ontwikkelingen die er gaande zijn en die veel meer rekening houden met de wensen van de jongere generaties die op die arbeidsmarkt werkzaam zijn. Met ook meer balans in de verdeling van verantwoordelijkheden tussen werkgever en werknemer. We moeten het op tal van terreinen weer eenvoudiger maken voor (kleinere) werkgevers en regels schrappen of stroomlijnen. De wetgever kan er met een gerust hart vanuit gaan dat veruit de meeste werkgevers goede werkgevers zijn. Rotte appels zijn voer voor de handhaver. Ook moet werken of méér werken altijd lonen en moet het voor mensen die (meer) gaan werken glashelder zijn wat dit netto voor hen betekent. Door ons ingewikkelde toeslagen- en belastingsysteem weten mensen dat vaak niet.

Waar kunnen we nu stappen zetten?

7. Breng het arbeidsrecht en het arbeidsmarktstelsel naar de moderne tijd

We moeten een begin maken met het moderniseren van ons gecompliceerde arbeidsmarktstelsel, in plaats van ons steeds richten op 'misstanden' binnen de systemen. Met het SER MLT hebben we goede stappen gezet om bijvoorbeeld 'doorgeslagen flex' aan te pakken en de adviezen van sociale partners worden nu omgezet in wetgeving. Maar daarmee zijn we nog lang niet klaar. MKB-Nederland wil met het kabinet en de andere partijen in de polder in gesprek over die arbeidsmarkt van de toekomst: wat is nodig om die optimaal en voor iedereen te laten functioneren, los van de huidige systemen en 'terug naar de basis'. We moeten fundamenteel kijken hoe we werk centraal stellen en niet het type contract, en mensen meer middelen geven om hun loopbaan vorm te geven, onafhankelijk van de werkgever.

Verder kunnen we nu al aan de slag met de onnodig hoge regeldruk. Kunnen er (arbo)verplichtingen worden geschrapt bij het aannemen van de eerste werknemer? Deze verplichtingen zijn immers al eens met dat doel in kaart gebracht. Begin ook met het stroomlijnen van de inmiddels zes verlofregelingen rond het krijgen van een kind. In de SER zijn we overigens bezig met een advies over het stroomlijnen van alle verlofregelingen voor werknemers waar het gaat om de zorg voor kinderen, naasten en ander persoonlijk/maatschappelijk verlof.

De WW-boete moeten we met elkaar evalueren en herzien. Want overwerk, tijdelijke vervanging bij ziekte of zwangerschap, uitbetalen van verloftegoed bij einde dienstverband: die kunnen nu allemaal ook leiden tot een hogere WW-premie voor de werkgever achteraf. Tenslotte moet (meer) werken meer lonen en moet helder zijn wat mensen netto overhouden als zij (meer) gaan werken. Dat vraagt om het herzien van belastingen, toeslagen en premiesystematiek. Het is een urgent punt dat nu echt moet worden opgepakt.

E. Verduurzaming mkb

Wat zien we?

Het Nederlandse bedrijfsleven ondersteunt de ambitieuze klimaatdoelen van het kabinet. Bedrijven uit het hele land zijn druk bezig met investeringen in verduurzaming of hebben plannen klaar staan. De honderdduizenden ondernemers door heel het land vormen het hart van onze samenleving. Van bakkers en slagers, retailers, garages, bouwbedrijven tot maakbedrijven in papier, glas, metaal, kunststof, voeding, keramiek en chemie.

Mkb-ondernemers willen verduurzamen, maar weten lang niet altijd hoe. En als ze het al weten, dan kan het vaak niet vanwege netcongestie, het ontbreken van alternatieven, trage vergunningprocedures (waterstof) of ze krijgen de financiering niet rond. Wat ondernemers nodig hebben, is handelingsperspectief. Ze willen zeker weten dat ze de juiste investering doen.

Voor met name kleinere bedrijven die niet bij een bank (BMKB-Groen) terecht kunnen, is financiering een serieuze drempel. Ons (fiscale) instrumentarium (zoals EIA en VEKI) doet echter precies wat het moet doen: het aanjagen van ondernemers om te investeren in verduurzaming. Korten op deze regelingen is dus contraproductief. Maar nog niet zo schadelijk als de voorgenomen verhoging van de energiebelasting op aardgas, de zoveelste stapeling van beleid uit Den Haag. Die hogere energiebelasting betekent een forse, structurele lastenverzwaring terwijl de meeste ondernemers buiten hun schuld niet eens van het gas af kunnen. Dat probleem speelt sterker in de regio, waar veel maakbedrijven zitten, dan in de Randstad. Dit ondermijnt bovendien het draagvlak voor de energietransitie.

Waar willen we naar toe?

We willen naar een integraal pakket aan fiscale, ondersteunings- en financieringsmaatregelen, waarmee de energietransitie voor het hele mkb – van micro tot midden – uitvoerbaar wordt, op redelijk korte termijn. Handelingsperspectief betekent ook dat ondernemers exact weten wat zij wanneer moeten doen en dat met name kleinere bedrijven zoveel mogelijk worden ontzorgd.

Welke stappen kunnen we nu al zetten?

8. Rijd nationale verduurzaming niet in de wielen:

De voorgenomen verhoging van de energiebelasting op gas moet van tafel, omdat veel ondernemers niet van het gas af kunnen en zij zo alleen maar met wéér een lastenverzwaring worden opgezadeld. Een hogere belasting op gas brengt de klimaatdoelen niet dichterbij als ondernemers geen alternatief hebben. Het vermindert bovendien

de investeringsruimte én het draagvlak. Wat de financiering van verduurzamingsinvesteringen betreft moeten succesvolle regelingen zoals de EIA en de VEKI tenminste op peil blijven; korten werkt contraproductief. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld de subsidieregeling voor elektrische bestelwagens: die bereikt nu maar circa 6.600 bestelbussen per jaar, terwijl er bijna een miljoen in Nederland rondrijden die straks, vanaf 2025, de binnensteden van 30 gemeenten niet meer in mogen. Ook daar hebben ondernemers handelingsperspectief en duidelijkheid nodig: zowel financieel als praktisch. Ten aanzien van de financiering helpt bijvoorbeeld opschaling van de Qredits MKB Duurzaamheidsregeling Overijssel.

Verder moet goed worden gekeken naar de uitvoerbaarheid van de diverse verplichtingen die met name mkb-bedrijven op zich af zien komen en is betere ondersteuning van (mkb-)ondernemers nodig. Bovenal moeten de randvoorwaarden, de uitvoering, snel op orde worden gebracht, zoals uitbreiding van het energienet – waar nodig en mogelijk in samenwerking met het bedrijfsleven. En neem belemmeringen weg: maak het bijvoorbeeld makkelijker mogelijk dat ondernemer A met een teveel aan stroom kan leveren aan ondernemer B op een bedrijventerrein, zonder dat die meteen als 'energieleverancier' wordt beschouwd.

F. Interne markt

Wat zien we?

In de eerste jaren van de invoering van de interne markt is het aandeel van intra-EU handel aan het Europese BBP snel gegroeid, van ongeveer 13 procent in 1990 naar 20 procent in 2007. Maar inmiddels blijft dit aandeel al jaren steken tussen de 21 en 23,5 procent. Verdere integratie is sindsdien gestagneerd. In de VS draagt handel tussen deelstaten 40 procent bij aan het BBP. Daar blijven wij te ver onder.

De interne markt is geen prioriteit geweest onder het huidige Commissiemandaat, waardoor diverse structurele uitdagingen voor ondernemers onopgelost blijven. Denk aan afwijkende nationale implementatie, omzetting en handhaving van Europese regels. Op bepaalde terreinen dreigt zelfs verdere fragmentatie door nieuwe nationale koppen in plaats van eenduidige Europese rechtsnormen (bijvoorbeeld op het gebied van IMVO-wetgeving). Terwijl de EU op de terreinen waar de grote technologische revoluties zich afspelen trage procedures kent plus een gebrek aan visie en voorspelbaarheid. Hierdoor verslechtert het Europese concurrentievermogen. Daarom moet de interne markt weer *Chefsache* worden voor de nieuwe Commissievoorzitter (2024-2029).

Waar willen we naar toe?

De interne markt behoort niet voor niets tot de eerste pijler van de Europese Unie. Er moet minder ruimte zijn voor nationale koppen en interne marktbelemmeringen moeten proactief worden aangepakt. Meer waarborgen tegen nationale koppen zijn ook nodig vanuit de Europese Commissie zelf.

Welke eerste stappen kunnen we zetten?

9. Geharmoniseerde interne markt en stevige concurrentiepositie weer *Chefsache*

Het streven naar een interne markt met zo min mogelijk handelsbelemmeringen en een stevige concurrentiepositie van de EU als geheel moet hoger op de Brusselse agenda. Zo moet de Commissie proactief barrières wegnemen voor de duurzame transitie. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om wederzijdse erkenning van certificaten voor duurzaam isolatiemateriaal, verschillende statiegeldsystemen, afvalverwerkingsregels en duurzaamheidslabels. En in het sociale domein moeten langdurige knelpunten als detachering, het erkennen van beroepskwalificaties en het wegnemen van barrières voor grenswerkers, bijvoorbeeld voor telewerken, een keer echt worden opgelost. Voor de meest innovatieve groeiers zou op korte termijn in kaart gebracht moeten worden wat de relevante verschillen zijn in vergunningverlening en beleid van de VS, met als doel ervoor te zorgen dat we als EU aantrekkelijk en concurrerend blijven voor gamechangers van eigen Europese bodem.

10. Benelux-aanpak

MKB-Nederland gaat samen met de Benelux Unie de voor het mkb belangrijkste belemmeringen op de interne markt aanpakken. De ondernemersorganisatie gaat een lijst met concrete knelpunten opstellen die in Benelux-verband kunnen worden opgelost. Het gaat om grensbelemmeringen die uiteindelijk in EU-verband moeten worden opgelost, maar dat is een complex en langdurig proces. Daarom zetten we alvast de eerste stappen binnen de Benelux, om die later uit te breiden met de andere EU-landen.

MKB-Nederland

Postbus 93002
2509 AA Den Haag
tel: 070 349 09 09
www.mkb.nl

juni 2023

Twitter:
[@MKBNL](https://twitter.com/MKBNL)

Facebook:
[@NLMKB](https://www.facebook.com/NLMKB)

Instagram:
[@MKBNL](https://www.instagram.com/MKBNL)

LinkedIn:
[@MKB-Nederland](https://www.linkedin.com/company/MKB-Nederland)